Met een voorbeeld willen we dat verduidelijken.

Toen het schoolartsenvraagstuk aan de orde kwam, zijn er menschen geweest, die eenvoudig gezegd hebben: de zorg voor de gezondheid der kinderen is taak van de ouders, dus willen we onder geen enkele omstandigheid een dokter in school.

Dit klinkt zoo logisch, maar in wezen is het in hooge mate onlogisch.

Immers, men vergat, dat ouders die samenkomen in een schoolkring, juist daardoor ook ten opzichte van elkaar nieuwe verplichtingen krijgen en ten opzichte van elkanders kinderen een nieuwe relatie scheppen.

En hoewel het nu volkomen juist is, dat de Overheid in zulk een geval niet het orgaan is dat de zorg voor de gezondheid der kinderen moet overnemen, toch hebben de ouders gemeenschappelijk wel een taak. Elk ouderpaar toch moet aan de ouders van de andere kinderen waarborg kunnen bieden, dat zijn kind niet een besmettings-gevaar voor het schoolmilieu meebrengt. En de zedelijke verantwoordelijkheid voor het hygiënisch welzijn der school, wordt wel degelijk door de gemeenschappelijke ouders gedragen.

Daaruit volgt dan, dat die ouders alle tezamen wel degelijk de roeping hebben een schoolartsendienst, uitgaande van (het bestuur) de(r) vereeniging, te verzorgen.

De simpelheid van redeneeren zou hier dus een gevaar medebrengen en de juiste opvatting bedreigen.

* * *

Onze eisch tot handhaving van hetgeen het beginsel vraagt, brengt in de eerste plaats mede dat men principieel denkt, maar dat dan ook consequent doet en over heel de linie.

Misschien komen we later op deze kwestie nog wel eens terug. Thans willen we het hierbij laten.

Bij den nieuwen jaargang van ons blad, kan dan een nieuwe hoofdartikelenreeks aanvangen.

Slechts merken we nog op, dat langzamerhand het besef schijnt door te dringen, dat pogingen tot sociale verheffing alleen dan waarlijk effect sorteeren, wanneer zij gepaard gaan met de eerbiediging van de door God gestelde eischen van het leven.

Laten we er als gereformeerde belijders voor zorgen, dat we ook ten dezen opzichte onze roeping verstaan.

J. W.

UIT DE SCHRIFT

Dubbele bewaringsdienst.

Tot eene onverderfelijke en onbevlekkelijke en onverwelkelijke erfenis, die in de hemelen bewaard is voor u,
die in de kracht Gods bewaard wordt door het geloof tot de zaligheid.

1 Petrus 1:4, 5a.

Er ligt in dit tekstwoord een prachtige harmonie.

Er is een schat, een erfgoed; en er zijn aangewezen erfgenamen.

Die twee behooren bij elkander.

Maar zullen ze elkander ook ontmoeten?

Er is zoo vaak erfgoed, dat door den erfgenaam vurig wordt begeerd, maar dat hem nooit in handen komt, omdat het wordt vernield, geroofd, onbruikbaar wordt gemaakt, eer hij zijn hand er naar kan strekken.

Aan den anderen kant: er zijn gevallen, waarin de erfgenaam het goed, hem toegedacht, nimmer in handen krijgt, omdat hij zelf niet bleef bewaard voor zijn bezit. Hij kan er onverschillig voor worden; of er niet van weten; of door vreemde machten, buiten zijn wil, worden „gebracht, waar hij niet wil". Dan moge de erfenis veilig zijn, hijzelf komt tot haar niet.

Menschen nu zullen nooit een bewaringsdienst kunnen instellen, die erfgoed voor erfgenaam, en erfgenaam voor erfgoed, gereserveerd houdt. Hun heele leven, ook heel hun „verzekeringswezen", is eigenlijk gebaseerd op de grondgedachte, dat die twee elkaar vaak missen, en dat men dat missen kan berekenen, en in formule brengen: het vertoont een zekere „wet-matigheid", dat missen.

* * *

Maar daarom zien we ook de armoede van elke beeldspraak, die de wonderen van God zou willen „illustreeren" met menschelijke werken, als daar zijn, de dienst van de verzekering, en de bewakingsdienst. Zalig worden, ja zeker, bij de menschen is dat onmogelijk.

Maar Petrus' eerste brief, in eersten aanloop, wijst de geloovigen op God, bij wien alle dingen mogelijk zijn.

Ook het wonder van een dubbelen bewaringsdienst, die echter in één hand ligt, uit één plaats, uit één wil, verricht wordt, en dus eigenlijk slechts één dienst is, ook dàt wonder is bij God mogelijk. De dubbele dienst is één. Het is DE dienst. De bewakings- en bewaringsdienst van God, dien — Wachter.

De erfenis, zegt Petrus, het erfgoed, dàt is daarboven veilig, wèlverzekerd. De erfenis is grondig weggelegd; de bewarings-acte is zóó goed geschied, dat er geen wrikken meer is aan deze vastigheden (perfectum). De stoel van Christus is vast-gezet; het „Kind" der „vrouw" is weggerukt tot God en Zijn troon. Daarom liggen in Zijn verhooging alle erfgoederen vast. De tronen voor degenen, die van Christus zijn. De witte kleederen. De krachten, die, van God zelf als den Vader uitgaande, de gebrokenen van Christus straks transformeeren zullen naar Zijn beeld. Dat alles is veilig.

Maar die erfgenamen zijn nog op aarde, in een gistend levens- en geschiedproces begrepen. Zij dwalen af, trekken weg. Vreemde machten voeren hen, vervoeren hen. Bij de menschen is het onmogelijk, dat zij ooit de erfenis bereiken, ja zelfs, er naar begeeren, en begeeren blijven.

Maar het is mogelijk bij God. Hij stelt een tweeden dienst in, gelijk aan den eersten: hij bewaakt hèn hier beneden. Er is een ongebroken werken van den Geest, die de heiligen volharden doet. Er is een onuitroeibaar geloof, er is een dagelijks weerkeerende daad van God, in Christus, door den Geest. Dordrecht heeft de muziek van onzen tekst vastgelegd in het notenschrift der Dordtsche leerregels: over de volharding der heiligen.

En zoo is elk trekken van een mensch Gods naar boven, naar het erfgoed, een machtig ding; het is bewijs, dat de hemel en de aarde in één Wil-tot-jongsten-dag begrepen zijn. En de aarzelende bewegingen van het tot God toch telkens wéderkeerend angstig hart, ze zijn tenslotte vertoon van de groote Behoudende Kracht, die Christus' Stoel op graniet gezet heeft, en den bewakingsdienst der erfgenamen tot keerzijde maakt van den bewaringsdienst der erfenis.

De verloren zoon strompelde terug; God, die de Dichter is, hóórde daarin den vàsten gang; ijzer en koper waren onder die schoenen.

K. S.

KERKELIJK LEVEN

De efficiency-kerk.

Heinrich Frick spreekt in zijn opstel over „die gestaltenden Kräfte des westlichen Protestantismus und die protestantische Einheit" zich tamelijk breed uit over de nieuwere opvattingen, met name ten aanzien van het kerkbegrip, die ons aangewaaid zijn (ik zeg het opzettelijk zóó) in den tijd, die de conferentie te Stockholm, 1925, met haar „derde confessie" heeft doen geboren worden, voorzoover hij dat deed. Hij constateert, dat deze „derde confessie" een bepaalde oppositie voeren wil tegen het vóórdien gegevene, tegenover de roomsch-katholieke als eerste (oudste) en de reformatorische als tweede; en dat deze „derde confessie" speciaal in Amerika reeds verworteld lag, nog voor ze uitgesproken werd; dat dus, gelijk dat nu verder in den aard der dingen ligt, ook amerikaansche invloeden zeer sterk op de vorming van de idealen der „derde confessie" inwerken, en blijven inwerken, en het woord nemen.

Er is in Frick's beschouwingen (vooral inzake kerk en koninkrijk Gods) veel, dat mij, ook uit een oogpunt van geschiedbeschrijving, onjuist schijnt. Toch zegt hij rake dingen. Vooral over die amerikaansche invloeden en amerikaniseerende tendenzen.

Eerst constateert hij, dat de amerikaansche „boodschap"(!) van het komende Rijk het Rijk Gods ziet als den toestand der volmaakte sàmenleving. Het groote thema is: transformation of the world in the Kingdom of God. In onmiddellijk verband hiermee wijst hij dan vervolgens op de amerikaansche chiliastische voorstellingen, die zich heel organisch in een op zùlk een kerk-en-rijk-Gods-begrip gevormde gemeenschap invoegen. En in de derde plaats spreekt hij over het in deze kringen gegroeide kerk-begrip: de kerk is hier geworden tot een orgaan voor de rationaliseering van de nooden en raadselen van het leven; de gemeenschap, die opzettelijk voor dit doel georganiseerd werd. De „kerk" wordt hier consequent gezien als een functie van het koninkrijk Gods. Dit laatste was dan evenwel — zie zijn eerste opmerking — reeds van karakter veranderd, en omgebouwd tot een soort van sàmenlevings-instituut in idealen zin. Vandaar, dat dus ook de „kerk" gezien wordt in dit licht; dat óók zij in den samenlevings-, den „Gesellschaft's"-stijl wordt omgewerkt. Dienovereenkomstig wordt de kerkgroei in wat wij zouden noemen: den weg van het genadeverbond (geboorte, doop, belijdenis) losgelaten als ideaal, en treedt daarvoor in de plaats de vrije daad van volwassenen, die — ik bedoel daarmee slechts een mij juist lijkende en bevattelijke, korte, typeering — bij zichzelf besloten hebben, toe te treden tot dezen kerkkring der Hooge Padvinderij. En dáármee hangt dan weer samen een andere trek, zegt Frick: de amerikaansche efficiency wordt ook beslissend voor de vraag, of „een kerk" een plaats met eere inneemt, wezenlijk kèrk is, ja dan neen.

Efficiency, — één onzer medewerkers schreef er uitvoerig over in ons blad; ik behoef er dus niets van te zeggen. Ieder weet, wat er onder verstaan wordt: de arbeid is „ingesteld" op het record. De beschouwing is niet meer qualitatief, doch quantitatief. De kerk is een wèrkhuis. Wat den kop tegen den wind houdt, wint het, heeft gelijk gehad; de rest, nu ja, — die verdwijne. Universalistische tendenzen, en een (naieve) beoordeeling van het universeel gegevene onder dit gezichtspunt besluiten dan de karakteristieke trekken van dit „kerk-begrip".

* * *

Het komt me voor, dat veel van wat dezer dagen de gemoederen beroert, begrijpelijk wordt, als men aan dit geestesproces terugdenkt. Ook wij kennen de probleemstellingen, die op dézen gedachtengang kloppen. Wat heeft de „kerk" gedaan in de sociale vraag? Hoeveel alarm heeft ze gemaakt bij den volkenbond? Waar is haar voorzorg? Hoeveel resultaten kan ze wijzen? Hoe dicht drong ze zich naar voren — in deputaten, zegt een nuchter mensch er kalmpjes bij... — op internationale congressen? En zoo voort. Efficiency. Werkhuis. Adres van het koninkrijk der hemelen. Boodschappen-zend-huis. Arbeidsgemeenschap.

En intusschen vergaan de dagen, en worden we even oppervlakkig en nerveus en keep-smiling-nivelleerderig als die amerikaansche „typen" het zijn, welke karakteristiek zijn voor het groote leven aan den overkant, gelijk het congresseert, en händel drijft, en over de wereld heen-seint. De groote massa daar achter is natuurlijk in den grond zoo niet; maar wordt meegetrokken.

* * *

Tegenover zulke tendenzen worde echter de groote waarde van het gereformeerde kerkbegrip weer naar voren geschoven.

De gereformeerde theologie heeft de verhouding tusschen kerk en koninkrijk Gods goed gezien; laat ieder persoonlijk in de kerk zijn levens-sterking, leven-wekking, hàrts-vernieuwing ontvangen uit Gods bizondere genade, en laat hem vandaar uitgaan naar het breede terrein van het koninkrijk der hemelen. De deuren van de kerk staan naar alle vier zijden wijd-open, open naar het rijk der hemelen. Maar de kerk is wat ànders dan dat rijk zelf; en niemand zal dat rijk met effect (en met efficiency!) kùnnen dienen, tenzij hij begrepen heeft, en gegrepen heeft, wat in de kerk hem gegeven, en ook opgelegd werd door God.

Daarom is het zoo jammer, dat hedendaagsche jongeren, en ouderen, en mede-christenen, en journalisten, soms meehelpen aan de verbreiding van de efficiency-kerk-idee, en, slachtoffer eenmaal van de nieuwere dronkenmakende leuzen, iedereen schouderophalend voorbijgaan, die nog over het kerkbegrip, en over zijn absolute beteekenis, blijft pràten. Ze vinden het gezeùr; en buitengewoon „ònefficient". Maar wij meenen, dat de efficiency van de personen onmogelijk is in het rijk der hemelen, tenzij de persónen in de kerk hun „accu" hebben geladen bij God-Jahwe. Vergeve men het efficiency-beeld van dien accumulator.

Het zal nog te bezien staan, wie méér en beter de waarachtige efficiency in het rijk Gods dient: degene, die een naamlooze massa, die enkele deputaten laat gaan naar conferenties van de Universeele Efficiency-Kerk (aanhalingsteekens!), opjaagt uit de ouderwetsche kèrk, dan wel hij, die blijft getuigen: om Gods wil, — laat uw kerkbegrip niet in den nevel komen, want dan is alles, alles wèg. Ook in het Rijk Gods.

Men ziet, dat we juist op het vòlk gewezen hebben. Op „de" personen, niet op een paar personen van het plooibare, licht in verzoeking komende, „vergaderingstype". De efficiencykerk, naar amerikaansch begrip gebouwd, geeft de draadjes in handen van enkelen. Die enkelen hebben geen hoogen hoed, ze dragen een amerikaansch overhemd. Ze denken dan, dat ze daarmee „volkstümlich" toonen te zijn. Intusschen is achter hen het volk een gemeenschap van ja-broers geworden. Maar in de kerk, die zich ontwikkelde naar gereformeerd kerkbegrip, is de deputaat, met of zonder hoogen hoed, niets zonder de volks-gemeenschap; komt uit dat volksleven (Nederlands historie!) een breede actie voor en uit kerk en rijk Gods; wordt een stempel gezet op heel een volksleven; en wordt de algemeene nivelleering tegengehouden. Ik beweer, dat de hedendaagsche efficiency-idealen Gods „bontkleurige" wijsheid in Zijn vòlksgemeenschap verhinderen te schitteren, en, met al hun vertoon van democratie, toch (en dan dezen keer in den leelijken zin van het woord) aristocratisch zijn: een paar menschen confereeren, zetten „boodschappen" in elkaar, en straks wordt de boodschap getypt en gedrukt, en overal naar gelijk model verzonden. Terwijl een blik in de een of andere Konfessionskunde — verzameling van vroegere belijdenisschriften — den kenner in de onderscheiden oude belijdenissen tevens een weerspiegeling laat vinden van vroegere cultuurgeschiedenis, voormalige politiek, en èigen-àà r d-ig leven, dat toch wijd zich uitbreidde, en in staat was, van binnen naar buiten, te komen tot internationale samenspreking (Dordrecht 1618). Tegenwoordig gaat

de beweging automatisch van buiten naar binnen. In het groote beleven we thans wat in het klein de antithese is tusschen Hervormde en Gereformeerde kerkinrichting: eenerzijds een regeering van boven af, anderzijds een werken van beneden op.

Het gaat aan het hart, te zien, hoevelen met de beste bedoelingen niet meer zien, wat op het spel staat.

Ja, op het spèl staat.

Want er is nóg een punt te noemen: de quantiteit is niets zonder de qualiteit. Record, op papier, is mechanisme; daarom ook zal een record-meneer (of -„kerk") niet verstaan, dat men kan zeggen: Heere, wanneer hebben wij U gekleed, gevoed, bezocht? De man van het Record had alles op zijn briefje. Maar de èchte record-drager wist het niet; het ging hem net als dat zaad, dat opwies, terwijl hijzelf niet wist, hoe. De kerk als wèrk-gemeenschap is een monster, een afgod, waarvoor de kinderkens zich bewaren moeten, als ze niet allereerst is heilsgemeenschap.

De drukke werkers hebben terug te keeren tot die kerk, welke geloofs-gemeenschap is; welke vraagt naar uitverkiezing, en de bergrede verstaan wil, óók voor en in het instituceeren.

Zoo niet, — de duivel zal over onze efficiency-bulletins lachen, en den antichrist zich laten haasten.

K. S.

Schrift en Woord Gods.

In den laatsten tijd is er weer een sterke tendenz openbaar geworden, om „Schrift" en „Woord Gods" van elkander zóó te onderscheiden, dat tusschen beide een soort van tegenstelling gemaakt wordt.

Vooral dr J. G. Ubbink, en nu pas weer prof. Cramer, hebben zich op dit punt vrij duidelijk uitgesproken.

En nu is dit op zichzelf niet zoo merkwaardig. Wèl verdient het de aandacht, dat beiden meenen, dat ze hier op Calvijn zich kunnen beroepen.

De kwestie heeft bizondere beteekenis; niet alleen voor de zuiverhouding van wat men ongelukkigerwijze (het ligt eigenlijk in dezelfde lijn) Calvijn-interpretatie noemt, maar vooral ook, omdat dergelijke beweringen samenvallen met barthiaansche opvattingen.

Er is natuurlijk geen sprake van, dat ik hier over deze zaak in een enkel artikel iets zeggen zou. Daarvoor is deze vraag te ingrijpend.

Maar wel moge ik, misschien bij wijze van inleiding op wat zeer waarschijnlijk later breeder in ons blad ter sprake komt in den volgenden jaargang, hier even wijzen op een plaats uit Calvijn, die ik „toevallig" juist zooeven aantrof.

Een van de meest typeerende uitlatingen toch van Calvijn in dezen, leest men in zijn exegese op Jes. 40:8: „Het gras verdort, de bloem valt af, maar het Woord onzes Gods blijft in eeuwigheid". Een bizonder „mooie" tekst, voor wie tusschen het tijdelijke, vergankelijke (w.o. ook de Schrift) en het eeuwige de bekende discrepantie willen laten optreden.

Maar Calvijn moet daarvan niets hebben.

Als hij vraagt, wat dat in ons vers bedoelde Woord is, en waarom het eeuwig blijft, dan antwoordt hij: dat Petrus (1 Petr. 1:23 v.) daarvan de beste uitlegger is, want deze leert, dat wij worden wedergeboren door een onvergankelijk zaad: en dit dan weer door het gepredikte Woord. Door deze bemiddeling — Calvijn bezigt hier het tegenwoordig zeer verachte woord Kanaal! — worden de dooden levend, wordt Gods verborgen kracht aan ons geopenbaard door het Woord[1]) (het gepredikte dus).

En voor Calvijn is het door Gods „ambassadeurs" gepredikte Woord niets anders dan gepredikte Schrift. Wat niet de Schrift doet spreken, is geen Woord Gods voor Calvijn, wanneer n.l. menschen aan 't woord zijn. (Opera 37, 13).

Ik zou trouwens wel eens willen weten, hoe Calvijn zou kunnen zeggen, dat Rome „Gods Woord verbiedt", als hij de nieuwere redeneeringen ook maar in de verte rechtvaardigde.

K. S.

[1]) Atque sic Petrus, optimus huius loci interpres, cum nobis accommodat (1 Ep. 1, 23 sq.), quum nos hoc semine incorruptibili regenerari dicit: hoc, inquam, verbo quod praedicatur. Unde colligimus quod nuper dixi, vitam mortuis paratam esse, qui ad canalem sibi propositum sitibundi accedent: quia virtus in Deo abscondita per verbum nobis manifestatur.

LITERATUUR EN KUNST

P. A. de Rover, Door Donker en Dood.

Tot de boekenoogst van dezen zomer behoort een roman „Door Donker en Dood" van P. A. de Rover.[1])

De titel van dezen roman maakt den indruk van een door alliteratie extra mooi gemaakt cliché; de schrijver is een onbekende; de stijl verraadt den beginner en ook de compositie vertoont de gebreken van het beginnerswerk. 't Is duidelijk, dat we hier te maken hebben met een debuut, een eerste-optreden, zooals we dat in de romankunst der latere jaren veelvuldig kennen.

En tóch is het een boek dat voor mijn besef van genoegzame beteekenis is, om er het binnenhalen van den oogst mee te beginnen.

De ondertitel luidt: „roman uit het leven op de rivier" (op den omslag staat: „roman van het leven op de rivier", wat iets anders inhoudt) en die ondertitel spant ineens de interesse. Een roman uit het leven op de rivier is iets nieuws. Er bestaat slechts een enkel boek, dat deze localisatie heeft, en dan meer nog als stoffage (b.v. „Aan het Overzetveer" van Maria Schmitz) dan als onderwerp. Hiér vormt het leven op de rivier den hoofdinhoud en dat is naar mijn inzien een waardefactor, die opmerking verdient.

Immers, deze stof is door-en-door Hollandsch. Het leven op de rivier is een typisch stuk van ons nationale leven. Op booten en schepen van allerlei aard en model tiert een dagelijksche bedrijvigheid van heel grooten omvang. Op de rivier werken en wonen honderden menschen — ik denk dat „duizenden" niet te veel gezegd zou zijn — mannen, maar ook vrouwen en kinderen. Een schip, zooals het daar met bolle zeilen over de rivier voortglijdt, dragend aan zijn voorzijde een dikwijls veelzeggend naambord, is een stuk Hollandsche geschiedenis; echt en bijna-specifiek Hollandsch leven voltrekt zich daarop. Leven van arbeid, van rustelooze actie bij dikwijls schijnbaren stilstand, maar ook van zware zorg en benauwende worsteling, als de woeste winden gieren over de wijde, verraderlijke stroomen en het zwaar-beladen schip onder de geweldige slagen kraakt en hijgt.

We zijn in onze literatuur vertrouwd met het leven der visschers en zeevarenden. Achter hun bestaan weten we de dreiging, die op velerlei manier in de boeken ons is geteekend. Van Hollandsche romans, verhalen, beschrijvingen over het leven op de zee zou een bibliotheek samen te stellen zijn. Maar van het even zorgvolle, gevaarlijke, offers-vergende Hollandsche leven op de rivier lezen we niet veel anders, dan korte krantenberichten. De in Holland zoo getal-groote en voor Holland zoo karakteristieke wereld van schippers en schippersgezinnen, van menschen, die op en om de rivier hun dikwijls moeilijk bestaan zoeken, is in onze Hollandsche literatuur vrijwel onbekend.

Welnu, als er dan een roman verschijnt „uit het leven op de rivier", trekt hij, door die stofkeuze, aanstonds onze aandacht. En al is hij dan beginnerswerk, met onvolkomenheden in vorm en bewerking, in zijn verschijning opzichzelf is hij belangrijk. En zijn onderwerp verzoent ons met den cliché-schijnenden titel: want werkelijk drukt deze uit wat het wezen is van de behandelde stof: het leven op de rivier gáát door donker en dood, is van de tragiek van donker en dood vol.

Ook nog om een tweede reden acht ik dit boek belangrijk.

Voorwaarde voor een roman die uit het leven op de rivier vertelt is, dat de Auteur dat leven kent. De beschouwer-van-buiten-af moge er een indruk van hebben, hij moge zelfs door opzettelijk gezocht contact er meer van weten, innerlijk blijft hij aan die geheel opzichzelfstaande wereld vreemd. Alleen degene die er in verkeerd heeft, die er, naar de uitdrukking luidt, in geboren en getogen is, kan haar kennen zooals ze is, kan de moeiten en zwarigheden in hun werkelijken omvang verstaan. En nu is er in dit boek zonder twijfel die kennis-uit-ervaring. De onbekende Auteur moet in deze sfeer opgegroeid zijn. Waarschijnlijk is hij uit de familie van een parlevinker, een koopman, die per roeiboot de schepen op stroom en in de vaart van de noodige levensmiddelen en gebruiksvoorwerpen voorziet. Dat typische rivier-bedrijf, dat met heel het leven op de rivier in aanraking brengt, neemt een zoo centrale plaats in in zijn boek, dat er tot deze diagnose gereede aanleiding is. Vermoedelijk heeft hij als jongen mee op de rivier gezworven en is daardoor met het schippersleven en de schipperskarakters volkomen vertrouwd geraakt.

Dit weten-van-nabij beteekent een voldoen aan de voorwaarde, die de stof stelt en dat maakt de kern van dit boek, literair gezien, goed, dat maakt dit beginnerswerk belangrijk.

In de fragmenten, die, beschrijvend of vertellend, het leven op de rivier weergeven, zie ik dan ook de waarde-elementen van dit boek. Ze zijn talrijk en afwisselend. Een zeiltocht bij boos weer, een donkere stormnacht vol gevaren, een schipbreuk enkele honderden meters onder den wal, moeilijke tochten van den parlevinker om in noodverkeerenden te bereiken — dat zijn de momenten, die 't eigenlijke van de stof vormen, die 't door donker en dood van het leven op de rivier voor den lezer tot realiteit maken. De Auteur heeft aan dat alles blijkbaar levende herinnering en daardoor kan hij er een beeld van geven, dat spreekt.

Maar nu heeft hij ook hooger gegrepen: hij heeft een roman gegeven met een hoofdfiguur en een psychologisch conflict. 't Is de geschiedenis van een schipper, die de beste en meest onverschrokken zeiler wilde zijn van allen. Geen weer zoo zwaar, geen water zoo woest, of hij ging er door: voor niets en voor niemand wilde hij wijken. Door deze koppigheid is hij oorzaak geworden van het verdrinken van zijn vrouw en zoon: zélf is hij, tégen zijn zin, door den parlevinker met moeite gered. En nu leeft hij voortaan van zijn haat. Zijn haat tegen de elementen, tegen het leven, tegen de menschen, tegen God. In 'n eenzaam bestaan van verstarring viert hij dien haat bot, heel zijn leven lang. Tot tegen het einde, door den tactvollen arbeid van den dominee, door het ijzig koude van dit versteende hart de warmte der liefde van Christus doorbreken gaat. En dan besluit hij zijn leven met een daad van liefde: het redden van een paar jongens — een van hen is de zoon van den parlevinker, die hém indertijd heeft gered — van een wissen dood. Zijn sterven in vrede vormt het slot van het boek.

Er is in dit roman-element zeker iets goeds; het geeft bovendien aan het geheel een positief christelijk karakter. Maar de bewerking van het gegeven alszoodanig lag te hoog voor een beginnend Auteur en daardoor is het niet in zijn eigenlijke diepte gepeild als een zaak van schuld en schuldverzoening door schuldbesef. Ook is het juist dit deel van den inhoud, dat de compositie-gebreken veroorzaakt. De Schrijver, vertellend van het leven op de rivier, van wat — ik zou me vergissen als dat niét zoo is — hij zélf heeft gezien en meegemaakt, moest telkens weer aanknoopen bij den draad van handeling: Garts geschiedenis, dien hij, door zijn boek er mee te beginnen, als de hoofdzaak heeft aangegeven. Maar die historie van Gart had hij, voor 't grootste deel althans, van hooren zeggen: wat hij er uit eigen beleven van wist was vermoedelijk alleen Garts liefdedaad. Zoo kwam er vanzelf een psychische tweeheid in zijn stof, die hij niet tot een eenheid-in-roman-conceptie heeft kunnen oplossen. De werkelijkheid der eigen herinnering en het, waarschijnlijk wel op werkelijkheid gebaseerde maar geheel ánders voor zijn geestesoog staande, gebeurde met Gart, zijn twee afzonderlijkheden gebleven, die elkaar telkens in het boek raken, maar niet samenvloeien tot den eigenlijken romaninhoud. En dat heeft ook op den stijl invloed geoefend: want hij ging de kracht tot beschrijven, waar die niet, zooals ten aanzien van het rivierleven, uit eigen innerlijk voortkwam, zoeken in literaire taal en in stijl-ornamenteering.

Ik wijs op deze dingen, om mijn veronderstelling te argumenteeren, dat dit boek een debuut is, het werk van een beginner, die nog niet de techniek van het roman-schrijven beheerscht. Maar ik wil daarbij toch den eersten zin van de vorige alinea onderstreepen. Want in de samenstellende factoren van het conflict leeft tòch weer het leven op de rivier en in Garts persoon is gekarakteriseerd een bepaald type van de menschen van de rivier. En de christelijke geest, die èn in Garts geschiedenis èn ook elders in het boek (b.v. in de figuur van den parlevinker) uitkomt, spreekt duidelijk genoeg. Daarom blijft de slotsom van deze bespreking toch de conclusie, waarmee ik dit artikel begon: dat het boek van genoegzame beteekenis is om er het binnenhalen van den zomeroogst mee te beginnen.

Er zijn verschillende nieuwe boeken verschenen, óók romans van Auteurs, die ten volle de kunst van het romanschrijven verstaan en technisch „Door donker en Dood" ver achter zich laten. Maar geen van die allen heeft een zóó beslist Hollandsche stof bewerkt en is zoo dicht gekomen bij het ideaal: oorspronkelijke Nederlandsche roman. Bij de niet te loochenen gebreken van het debuut heeft dit boek de groote verdienste, dat het is een nationaal boek, dat recht heeft op een plaats in onze nationale literatuur, die alleen graduëel verschilt van die van Haspels, Verhoog, Adema e.a.

En dat maakt het onze aandacht ten volle waard.

C. T.

[1]) U.-M. „Holland", Amsterdam.

UIT DE HISTORIE

Te Giessendam.

Zoo trok Gispen dan uit het afgelegen Zeeland weer naar zijn oude, voor den Amsterdammer zooveel nabijer Holland terug; van de woelige havenstad Vlissingen, naar de stille oevers van het kronkelende riviertje de Giessen.

De Christelijk Afgescheidene Gereformeerde Gemeente te Giessendam was vacant geraakt door het vertrek van Ds H. A. Jonkman. Een beroep op Ds J. Bavinck van Bunschoten uitgebracht, stelde te leur. En nu vestigde de kerkeraad het oog op Ds W. H. Gispen te Vlissingen. Hij werd uitgenoodigd het Evangelie te verkondigen „ten einde met Z.Eerw. kennis te maken". Hierna besloot de kerkeraad den 23sten Mei 1862 hem te beroepen op een tractement van f 800.— met vrije woning en vrijdom van belasting. Na een biduur door den consulent, Ds C. van Proosdij uit Dordrecht gehouden, verwierf dit beroep de algemeene goedkeuring der manslidmaten. Per brief vroeg de beroepen leeraar nog, of hij, indien hij het beroep aannam, het recht kreeg op een of twee